

Stiftelsesklagenemnda

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2023/1154

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse av klage av 7. desember 2022 fra Åmot familie- og sosiallegat (org.nr. 977 116 023) over Stiftelsestilsynets vedtak av 18. november 2022.

Saken gjelder Stiftelsestilsynets vedtak om avslag på søknad om oppheving av stiftelsen.

Spørsmålet i klagesaken er om noen av vilkårene for omdanning av stiftelser i stiftelsesloven § 46 første ledd er oppfylt, slik at stiftelsen kan oppheves.

1 Stiftelsesklagenemndas kompetanse og sammensetning

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak som er fattet av Stiftelsestilsynet i samsvar med blant annet stiftelsesloven.

Stiftelsesklagenemnda kan prøve alle sider av saken, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er fremsatt i rett tid og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok lederen Gudmund Knudsen og medlemmene Kamilla Silseth og Henning Sollid.

2 Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Styret i stiftelsen Åmot familie- og sosiallegat (heretter stiftelsen eller klager) besluttet i møte 22. september 2022 å søke om oppheving av stiftelsen. Grunnen til at styret ønsker å oppheve stiftelsen er at den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen ikke lar seg etterleve fordi kapitalen er utilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte. Det som er igjen av midlene etter avviklingen skal etter styrets vedtak overføres til Åmot kommune som et bundet fond og benyttes i tråd med stiftelsens formål.

Stiftelsen ble opprettet i 2013 med følgende formål i vedtektene § 1:

«Åmot familie- og sosiallegat er en offentlig stiftelse med formål med å gi økonomisk hjelp til mennesker i Åmot kommune som er i en vanskelig livssituasjon og for å medvirke til at barn og ungdom får en sunn og meningsfylt oppvekst og utdanning.»

Fremgangsmåten for disponering av stiftelsens årlige avkastning framgår av vedtektene § 6:

«Den årlige avkastningen skal disponeres slik:

- *Minst 10 % skal tillegges kapitalen.*
- *Administrasjonskostnader dekkes.*
- *Utdeling til mennesker i en vanskelig livssituasjon og for å medvirke til at barn- og ungdom får en sunn og meningsfylt oppvekst og utdanning.*

Disponering av legatets avkastning skal foretas av legatets styre i november måned hvert år. Hvis særlige forhold oppstår, kan disponeringen, helt eller delvis, foretas annen tid på året. Legatstyrets sekretær ordner det rent praktiske med hensyn til annonsering, møteinnkalling osv. Søknadsfrist skal være 1. november hver[t] år og selve utbetalingene skal utføres straks etter fordelingsmøtet.»

Stiftelsen hadde per 31. desember 2021 en egenkapital på 1 875 688 kroner; fordelt på bundet kapital på 22 727 kroner, fri forvaltningskapital på 352 961 kroner og grunnkapital på 1 500 000 kroner. Etter vedtektene § 2 siste avsnitt er grunnkapitalen urørlig. Stiftelsens midler er i sin helhet plassert som bankinnskudd som ga renteinntekter på 16 437 kroner i 2021.

Stiftelsestilsynet avslø søknaden ved vedtak av 18. november 2022 fordi tilsynet mente at vilkårene for omdanning i stiftelsesloven § 46 første ledd ikke var oppfylt.

Vedtaket ble påklaget av stiftelsen 7. desember 2022.

Stiftelsestilsynet har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket, og saken ble sendt til Stiftelsesklagenemnda 12. desember 2023.

Stiftelsesklagenemnda holdt nemndsmøte og avgjorde saken 6. februar 2024.

3 Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 18. november 2022 lyder:

«Vi avslår søknaden om opphevelse av ÅMOT FAMILIE- OG SOSIALLEGAT, org.nr. 977 116 023.»

Avslaget er begrunnet med at stiftelsen etter Stiftelsestilsynets vurdering kan ta grep for å bedre avkastningen og derved oppnå høyere avkastning. Stiftelsen vil da få mulighet til utdelinger i tråd med stiftelsens formål i vedtektene § 1. Formålet er etter tilsynets oppfatning et mindre kapitalkrevende formål der selv mindre utdelinger vil realisere formålet på en rimelig måte.

På denne bakgrunn mener Stiftelsestilsynet at stiftelsens styre ikke har godgjort at stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a er oppfylt. Tilsynet kan heller ikke se at noen av de øvrige vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd kan anvendes i saken.

4 Klagers anførsler

Klager ber om at vedtaket om avslag endres og at søknaden godkjennes med hjemmel i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a, b og d.

Klagers anførsler kan oppsummeres slik:

- Klager mener at ordlyden i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a, «[...] stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte», kun er nevnt som et eksempel i lovteksten. Det faktum at stiftelsens kapitalforvaltning kunne vært bedre kan ikke være avgjørende for spørsmålet om formålet med stiftelsen lar seg etterleve.
- Klager mener uansett at selv om avkastningen muligens kunne vært bedre, så har rentebetingelsene de siste årene ført til en lavere avkastning og færre midler til utdeling.
- Stiftelsen har også gjennom mange år registrert svært få søkere av midler til tross for annonsering, og klager er av den oppfatning at antall søkere ikke vil øke selv om stiftelsen skulle få bedre avkastning.
- Stiftelsen oppfatter at grunnen til at det er få søkere, er at det kan virke stigmatiserende å søke om utdelinger fra stiftelsen, og at utdelinger av relativt små beløp én gang i året neppe bidrar til at disse menneskene får det vesentlig bedre. Klager viser også til at samfunnet med tiden har etablert gode velferdsordninger, gjennom for eksempel NAV, som på en bedre måte kan ivareta stiftelsens formål.

- Stiftelsen er en sammenslåing av flere stiftelser, alle opprettet med gode og fornuftige formål i sin tid. Etter klagers syn kan det ikke ha vært hensikten til oppretterne av disse stiftelsene at kun et fåtall personer skulle nyte godt av stiftelsens midler.
- På bakgrunn av det ovennevnte er klager uenig i Stiftelsestilsynets vurdering av at selv mindre utdelinger vil realisere formålet med stiftelsen på en rimelig måte. Vilåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a er etter klagers syn oppfylt. I tillegg mener klager at ovennevnte også viser at vilkårene om at stiftelsen er «åpenbart unyttig» etter bokstav b og «åpenbart ufornuftig» etter bokstav d, kan påberopes som grunnlag for oppheving.

5 Stiftelsestilsynets innstilling i klagesaken

Stiftelsestilsynet har i sin innstilling 12. desember 2023 opprettholdt sitt tidligere vedtak i saken, og fastholder i det vesentlige begrunnelsen for vedtaket.

Stiftelsestilsynet har følgende ytterligere bemerkninger:

- Klager har anført at det kan oppleves stigmatiserende å søke om utdeling av midler fra stiftelsen. Stiftelsestilsynet kan ikke se at det vil være mindre stigmatiserende å søke om midler fra et bundet fond i Åmot kommune, slik stiftelsen foreslår. Tilsynet bemerker for øvrig at stiftelsens styre har mulighet til å søke om vedtektsendringer dersom de opplever at vedtektene inneholder bestemmelser og begrensninger som ikke kan etterleves eller som er åpenbart ufornuftige.
- Stiftelsestilsynet er ikke enig med klager i at stiftelsen må anses som «åpenbart unyttig» eller «åpenbart ufornuftig» fordi samfunnet i dag har gode velferdsordninger. Tilsynet er av den oppfatning at det fortsatt vil kunne være behov for støtte til mennesker i vanskelige livssituasjoner og behov for støtte til at barn og unge får en sunn og meningsfylt oppvekst og utdanning, utover offentlige støtteordninger. Også i den forbindelse viser tilsynet til at stiftelsens styre kan søke om vedtektsendringer.
- Stiftelsestilsynet kan på bakgrunn av det ovennevnte ikke se at klager har kommet med nye anførsler som skal endre tilsynets vurdering av at vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd ikke er oppfylt.

6 Stiftelsesklagenemndas syn på saken

Saken gjelder klage over Stiftelsestilsynets vedtak 18. november 2022. I vedtaket avslo tilsynet stiftelsens søknad om omdanning til oppheving av stiftelsen.

Vedtaket om oppheving av en stiftelse er etter stiftelsesloven § 45 en «*omdanning*» av stiftelsen. Dette er det nærmere regler om i stiftelsesloven kapittel 6 (§§45-55). Loven § 46 fastsetter vilkår som må være oppfylt for at en stiftelse kan omdannes, herunder oppheves. Vedtaket om oppheving ses på som en formålsendring som reguleres av stiftelsesloven § 46 første ledd. Det er derfor vilkårene i denne bestemmelsen som må være oppfylt i saken her.

Stiftelsesloven § 46 første ledd lyder:

«Omdanning kan foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen

- ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,*
- er åpenbart unyttig,*

- c. *er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller*
- d. *er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.»*

Minst ett av vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd må være oppfylt for at søknaden om oppheving kan etterkommes.

I saken her er det særlig alternativ a) som er aktuell. Bestemmelsen gir grunnlag for å oppheve en stiftelse når formålet ikke lar seg etterleve. Som eksempel på dette viser lovbestemmelsen uttrykkelig til at stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese stiftelsens formål på en rimelig måte.

Spørsmålet i saken blir dermed om kapitalen i Åmot familie – og sosiallegat er så liten at den er utilstrekkelig til å fremme legatets formål på en rimelig måte. Det vises i denne sammenheng til Knudsen/Woxholth: Stiftelsesloven med kommentarer (2004), der det heter på side 208:

«For ordinære avkastningsstiftelser vil det typiske eksempelet på at midlene er utilstrekkelige til å tilgodese formålet være at kapitalen etter hvert har blitt så liten i forhold til dagens pengeverdi, at det ikke er grunnlag for å foreta utdelinger i noen størrelsesorden. Det ordinære vil her være at administrasjonen av slike stiftelser (også) vil bli uforholdsmessig kostbar i relasjon til utdelingene.»

Stiftelsesklagenemnda har hatt flere saker der spørsmålet har vært om en pengeutdelende stiftelse kan oppheves på grunn av at kapitalen er så liten at formålet ikke lar seg fremme på en rimelig måte. Fra senere års praksis nevner vi STKN-2019-617 der nemnda tillot oppheving av en stiftelse med en egenkapital på 1 125 185 kroner som per 15. desember 2023 tilsvarer om lag 1 339 000 kroner regulert med konsumprisindeksen. Videre nevner vi STKN-2019-616 der nemnda tillot oppheving av en stiftelse med en egenkapital på 875 880 kroner. På den andre siden kom nemnda i STKN-2019-0653 til at stiftelser med en egenkapital på 2,4 millioner kroner og høyere hadde tilstrekkelig høy egenkapital til at formålet kunne videreføres på en fornuftig måte.

Ved en vurdering av hvorvidt kapitalen er tilstrekkelig for at en stiftelse skal kunne realisere sitt formål i framtida, må man ta hensyn til flere forhold. Det som over tid kan deles ut til formålet vil i hovedsak være bestemt av differansen mellom inntekter og kostnader. Stiftelsens kostnader må stå i et rimelig forhold til inntektene og hva som dermed kan brukes til realisering av formålet. For inntekter i en pengeutdelende stiftelse er det avkastningen av kapitalen over tid som er avgjørende, ikke kapitalens størrelse i seg selv. I denne sammenheng er det av betydning at forventet avkastning vil være bestemt av hvordan kapitalen er investert, og investeringenes tidshorisont og risiko. I vurderingen er det av betydning at stiftelser er en organisasjonsform som i utgangspunktet er ment å virke over et lengre tidsrom. Det gjelder også for Åmot familie- og sosiallegat. Ved vurderingen av om kapitalen gir tilstrekkelig frie midler i form av avkastningen må det derfor legges til grunn en lengre tidshorisont.

I denne saken var avkastningen til stiftelsen 16 437 kroner i 2021, mens den ifølge stiftelsens regnskaper var 47 335 kroner i 2022. Kapitalen var omtrent like stor begge årene.

Norges Banks styringsrente er i stor grad bestemmende for innskuddsrenten og vil til enhver tid være bestemt av de målsetninger Norges Bank har for rentefastsettelsen. Styringsrenten var 0,08% i 2021, 1,33% i 2022 og 3,54% i 2023.

I koronatiden ble renten satt svært lavt på grunn av det nasjonale behovet for å holde aktiviteten oppe. Dette var uvanlig. Etter Stiftelsesklagenemndas syn vil det åpne for en uheldig praksis å legge til grunn renten i dette korte tidsrommet i vurderingen av kapitalens evne til fremtidig avkastning. Det vil da ikke tas hensyn til at stiftelser er ment å virke over et lengre tidsrom.

Økonomisk teori tilsier videre at avkastning er bestemt av risiko. Dess høyere risiko, dess større er den forventede avkastningen. Den laveste avkastningen oppnås ved en risikofri rente. Det er stiftelsens styre som til enhver tid bestemmer hvordan kapitalen skal investeres og dermed også velger risiko. Dette må gjøres innenfor rammen av kravet til forsvarlig kapitalforvaltning etter stiftelsesloven § 18.

Åmot familie- og sosiallegat har midlene plassert i bankinnskudd. Stiftelsesklagenemnda mener at Norges Banks 10 års statsobligasjonsrente kan gi et godt uttrykk for en forventet avkastning på en slik plassering. Statsobligasjonsrenten gir uttrykk for en forventet normalavkastning på en risikofri plassering, slik som bankinnskuddet til Åmot familie- og sosiallegat.

Årsregnskapet for 2022 viser av stiftelsen per 31. desember hadde en kapital i form av bankinnskudd på 1 909 633 kroner. Den forventede risikofrie renten settes til 3,5%, jf. Norges Bank 10 års statsobligasjonsrente. Forventet risikofri fremtidig avkastning blir da 66 837 kroner.

Stiftelsesklagenemnda viser til at stiftelsens driftskostnader i 2021 var på 13 906 kroner. Dette fremstår som uvanlig lavt, og nemnda ser ikke bort ifra at disse kostnadene kan øke i fremtida. Hvis man legger til grunn en risikofri fremtidig avkastning på rundt 60 000 kroner, og trekker fra 10 % av avkastningen til kapitalen etter vedtektene § 6, står man igjen med ca. 54 000 kroner. Hvis man igjen trekker fra ca. 14 000 kroner i driftskostnader, vil man stå igjen med 40 000 kroner som kan brukes til utdelinger. Nemnda har i denne utregningen ikke tatt høyde for at driftskostnadene kan øke. Disse må i dag betraktes som lave, og det kan ikke utelukkes at kostnadene kan øke. Dette vil få direkte konsekvenser for hva som kan brukes til formålsrealiseringen. Nemnda har etter en konkret vurdering kommet til at forventet avkastning av midlene til Åmot familie- og sosiallegat ikke står i et rimelig forhold til kostnadene og det arbeid som for øvrig vil gå med til å administrere en slik stiftelse.

Etter dette har Stiftelsesklagenemnda kommet til at stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte. Stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a er dermed oppfylt.

Etter stiftelsesloven § 47 andre ledd første punktum skal omdanningsvedtaket ved oppheving av en stiftelse gå ut på at den gjenværende kapitalen skal «[...] brukes på en måte som samsvarer med stiftelsens formål eller et beslektet formål». I saken her er der foreslått at midlene skal overføres til Åmot kommune som et bundet fond og benyttes i tråd med stiftelsens formål. Dette må etter nemndas syn være i samsvar med den nevnte bestemmelsen i stiftelsesloven.

Stiftelsesklagenemnda nevner avslutningsvis at klagesaken har ligget i Stiftelsestilsynet i over ett år før klagen ble sendt videre til Stiftelsesklagenemnda. Dette fremstår som vesentlig for lang klagesaksbehandlingstid i en sak som dette.

7 Vedtak

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak av 18. november 2022 oppheves. Åmot familie- og sosiallegat tillates omdannet til opphevelse.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 6. februar 2024

Gudmund Knudsen
Leder

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur